

Новак Крстић
Правни факултет, Универзитет у Нишу

УДК: 347.919.1:347.65/68

ВАНРЕДНА ПРАВНА СРЕДСТВА SUI GENERIS ПРОТИВ ПРАВНОСНАЖНОГ РЕШЕЊА О НАСЛЕЂИВАЊУ*

Апстракт

Механизам контроле законитости правноснажних судских одлука донетих у одређеним ванпарничним стварима обухвата корпус ванредних правних средстава предвиђених Законом о ванпарничном поступку. За поступак за расправљање заоставштине, као ванпарнични поступак *par excellence*, законодавац је изричито искључио примену појединих ванредних правних средстава

, али је, поред низа класичних ванредних правних средстава које срећемо и у другим ванпарничним поступцима, афирмисао и поједина средства карактеристична само за овај поступак. Ради се, наиме, о наследноправним захтевима након правноснажности решења о наслеђивању који су опредељени околностима наступелим по правноснажности решења којим се мериторно решава поступак за расправљање заоставштине. У раду се акценат управо ставља на ова, тзв. ванредна правна средства *sui generis*, као специфичан подсистем у оквиру система ванредних правних лекова против правноснажног решења о наслеђивању, као и на начин и могућност њиховог коришћења и њихов домет и значај.

Кључне речи: ванредна правна средства *sui generis*, решење о наслеђивању, закон о ванпарничном поступку

Уводне напомене

Право на правни лек један је од стубова остваривања начела законитости и једно од основних права предвиђених највишим правним актима савремених држава. Признавањем права на правни лек пружа се могућност процесним субјектима или лицима која имају правни интерес а која су незадовољна одлуком надлежног органа јер је сматрају незаконитом, неправилном или неправедном, да покрену механизам испитивања конкретне одлуке пред истим или њему надређеним органом у циљу њеног укидања или преиначења. У савременим правним системима, дакле, правни лекови су интегрални и неизоставни део система правне заштите.

Поступак за расправљање заоставштине (оставински поступак) један је од класичних ванпарничних поступака. У Републици Србији ванпарнична процедура кодификована је Законом о ванпарничном поступку¹. Овим законским текстом предвиђен је механизам контроле законитости правноснажних судских одлука донетих у одређеним ванпарничним стварима, који обухвата специфичан систем ванредних правних средстава. Притом, нека од ових средстава карактеристична су само за ванпарничну процедуру, док се на остале аналогно примењују одредбе Закона о парничном поступку². За поступак за расправљање заоставштине законодавац је изричито искључио примену појединих ванредних правних средстава, али је, поред низа класичних ванредних правних средстава које срећемо и у другим ванпарничним поступцима, афирмисао и средства карактеристична само за овај поступак. Ради се, наиме, о наследноправним захтевима након правноснажности решења о наслеђивању који су опредељени околностима наступелим по правноснажности решења којим је мериторно решен поступак за расправљање заоставштине. Наследноправни захтеви истакнути након правноснажности решења о наслеђивању, по својој правној природи, својеврстан су подсистем ванредних правних средстава који се по низу карактеристика разликују од осталих ванредних правних средстава, те у теорији носе одредницу „*sui generis*“³.

Идеја овог рада је да, осим теоријске обраде ових института, укаже на њихов практичан значај, начин истицања и могућност реализације ових захтева, као и на проблеме са којима се у примени законских одредби сусрећу судови, а у реализацији својих захтева странке у поступку.

* Овај рад настао је као резултат истраживања спроведених у оквиру пројекта „Приступ правосуђу-инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије“, који реализује Правни факултет Универзитета у Нишу уз финансијску помоћ Министарства науке и заштите животне средине, на основу Уговора о реализацији пројекта из програма основних истраживања бр. 149043Д од 23. 2. 2006. године.

1 „Сл. гласник СРС“, бр. 24/82 и 48/88. У даљем тексту биће коришћена и скраћеница ЗВП. До ступања на снагу ЗВП-а поступак за расправљање заоставштине био је регулисан савезним Законом о наслеђивању из 1955. године („Сл. лист ФНРЈ“ бр 20/55), а касније су се на њега примењивале процесне одредбе републичког Закона о наслеђивању из 1974. године („Сл. гласник СРС“ бр. 52/74 и 1/80). ЗВП је преузео бројне одредбе наведених закона и у посебном делу регулисао оставински поступак (чл. 87-131). Уз то, на поступак за расправљање заоставштине, као уосталом и на остале ванпарничне поступке, примењују се и опште одредбе ЗВП-а (чл. 1-30).

2 „Сл. гласник РС“ бр. 125/2004. У даљем тексту ЗПП.

3 Термин преузет од: Г. Станковић, Грађанско процесно право, Београд, 2004, стр. 567.

Укратко о ванредним правним средствима која се могу изјавити против правноснажног решења о наслеђивању

Проблематика ванредних правних средстава у оставинском поступку није код правних писаца изазвала неко веће интересовање, нити дубљу анализу. Углавном је ова тема заобилажена у широком луку, иако се ради о значајном процесном институту. Међу теоретичарима који су се дотакли ове материје има значајних одступања у мишљењима која су то ванредна правна средства дозвољена против правноснажног решења о наслеђивању⁴. Ништа боља ситуација није ни у судској пракси. Судови су, различито тумачећи очигледно недовољно експлицитно и прецизно формулисане законске одредбе, заузимали често дивергентне ставове у погледу допуштености одређених ванредних правних средстава. При томе, најчешће се у пракси као спорно јављало питање могућности понављања оставинског поступка и допуштеност неблагоприятне жалбе.

Држећи се слова закона⁵ чини се да се може поуздано закључити да се против правноснажног решења којим је окончан оставински поступак могу изјавити:

ревизија,

жалба са алтернативним предлогом за ревизијско одлучивање (директна ревизија),

захтев за заштиту законитости,

неблаговремена жалба и

ванредна правна средства *sui generis*.

Између ових ванредних правних средстава постоје значајне дистинкције. Оне се огледају у околности да ли се ова средства могу изјавити против правноснажног првостепеног или другостепеног решења, у субјектима који их могу изјављивати, разлозима због којих се могу изјављивати, надлежности суда да поступа по њима, (не)ограничености роковима итд. Ревизија, директна ревизија и захтев за заштиту законитости, уз то, регулисани су ЗПП-ом, а одредбе овог закона, као *lex generalis*, примењују се у ванпарничном поступку. Са друге стране,

4 Тако нпр. С. Сворцан изричито сматра да против решења другостепеног суда ревизија није дозвољена. С. Сворцан, *Наследно право*, Крагујевац, 2006, стр. 262.

5 Видети: чл. 21 ст. 2 и 3, чл. 28 ст. 2, чл. 29, чл. 30 ст. 2 и чл. 128-131 ЗВП-а.

неблаговремена жалба представља институт ванпарничног процесног права и изричито је предвиђена ЗВП-ом (чл. 21 ст. 2 и 3).

Што се тиче ванредних правних средстава *sui generis*, они су, такође, карактеристични само за ванпарничну процедуру. Сходно чл. 26 ЗВП-а правноснажност решења, донесеног у ванпарничном поступку, не спречава учеснике да свој захтев о коме је решењем одлучено остварују у парници или у поступку пред управним органом, кад им је то право признато овим или другим законом. На тај начин, покретање парничног или управног поступка представља ванредно правно средство којим се, у ствари, тражи измена правноснажне одлуке донете у ванпарничном поступку. Могућност и разлози истицања ових захтева предвиђени су одредбама које регулишу посебне ванпарничне поступке.

Законом о ванпарничном поступку (чл. 128-131) изричито је допуштено одређеним субјектима да након правноснажности решења о наслеђивању, уколико су за то испуњени законом прописани услови, остваре своје наследноправне захтеве у парничном поступку (изузетно пред оставинским судом). На тај начин дозвољена је могућност да пресудом парничног суда, односно тзв. допунским решењем оставинског суда, *de iure* и *de facto* буде измењено правноснажно решење о наслеђивању. Законодавац, притом, није дозволио могућност покретања управног поступка и измене решења о наслеђивању одлуком органа управе, држећи се становишта да у овој материји одлуке управних органа не могу имати корективну функцију⁶.

Наследноправни захтеви не могу се остваривати у поновљеном поступку пред оставинским судом јер у нашем праву, за разлику од неких других правних система⁷, понављање оставинског поступка није дозвољено⁸. О недостацима оваквог решења и случајевима у којима је целисходно омогућити поновно спровођење поступка за расправљање заоставштине биће више речи касније.

6 Могућност покретања управног поступка након правноснажности решења законодавац је предвидео у поступку за уређење управљања и коришћења заједничке ствари (чл. 146 ст. 1 ЗВП).

7 Нпр. у праву Црне Горе.

8 Видети чл. 131 у вези са чл. 29 ст. 2 ЗВП-а.

Класификација ванредних правних средстава sui generis против правноснажног решења о наслеђивању

Наследноправни захтеви никако нису хомогена категорија. Међу њима постоје значајне дистинкције, тако да није једноставно издвојити њихове заједничке карактеристике. Својство које одликује све ове захтеве јесте да су они узроковани одређеним догађајима или чињеницама које су се јавиле по правноснажности решења о наслеђивању. Ти догађаји, односно чињенице, таквог су значаја да је законодавац предвидео посебан пут правне заштите када се они појаве. Разноликост ових чињеница определила је и различита законска решења у погледу остваривања наследноправних захтева. Неки од ових захтева могу се остварити само у парничном поступку, док у појединим ситуацијама поступа само оставински суд доношењем допунског решења којим на основу раније донетог решења о наслеђивању распоређује накнадно пронађени део заоставштине. Процесне радње које је обавезан да предузме оставински суд, а које су услов за покретање парнице, различите су. Круг лица овлашћених на остваривање захтева у парници такође је различит, тако да законодавац у појединим случајевима предвиђа да парницу могу покренути само лица која имају правни интерес за то, док у другим ситуацијама то могу да ураде сва заинтересована лица.

Међу правним писцима који се баве наследним правом и грађанским процесним правом постоје различита становишта у погледу ситуација у којима се могу поставити наследноправни захтеви. Став Г. Станковић и С. Сворцана је да се наследноправни захтеви могу истаћи у три случаја: а) када је накнадно пронађена имовина, б) када се накнадно пронађе једно или више завештања и в) када се накнадно појаве лица која нису учествовала у оставинском поступку а која истичу захтев за утврђење наследног права⁹. О. Антић сматра да се наследноправни захтеви могу поставити када је: а) накнадно пронађена имовина, б) накнадно пронађено завештање, в) када се појави нови наследник и г) када постоје услови за понављање поступка¹⁰. Б. Познић, за разлику од осталих, проблем поставља далеко шире, те осим ова четири случаја у наследноправне захтеве убраја и захтев за издвајање доприноса из заоставштине и покретање парнице по својинском или другом основу који није наследноправи¹¹.

9 Г. Станковић, *op. cit.* стр. 615; С. Сворцан, *op. cit.* стр. 267.

10 О. Антић, *Наследно право*, Београд, 2007, стр. 377-379.

11 Б. Познић, *Грађанско процесно право*, Београд, 1991, стр. 432.

Мишљења смо да је законодавац приликом утврђивања могућности истицања наследноправних захтева након правноснажности решења о наслеђивању имао у виду четири такве ситуације: а) накнадно пронађени део заоставштине, б) накнадно пронађено завештање, в) накнадно појављивање наследника и г) постојање услова за понављање поступка по правилима парничне процедуре.

а) Накнадно пронађени део заоставштине

Поступак за расправљање заоставштине оставински суд покреће по службеној дужности, чим сазна да је неко лице умрло или проглашено умрлим¹², без обзира да ли то лице има заоставштину или не. У пракси, међутим, оставински поступак по правилу се покреће предлогом заинтересованих лица, углавном наследника, јер је то најчешћи начин којим се суд упознаје са чињеницом смрти неког лица.

У току поступка оставински суд утврђује наследноправне последице смрти умрлог лица: ко су наследници оставиоца, шта сачињава његову заоставштину, која права из заоставштине припадају наследницима (колики су им наследни делови), испорукопримцима и другим лицима¹³. Уколико након покретања оставинског поступка суд утврди да оставилац није оставио заоставштину или да оставинску масу чине само покретне ствари, а нико од лица позваних на наслеђе не захтева спровођење оставинске расправе, суд ће донети решење којим ће обуставити поступак, с тим што лица позвана на наслеђе задржавају право да накнадно траже расправљање заоставштине¹⁴. Када суд утврди све чињенице које су му биле познате и доступне у току оставинске расправе, донеће решење којим ће одлучити о праву на наслеђе и другим правима учесника у поступку. Декларативност решења огледа се у томе што се њиме само констатују наследноправне последице које су наступиле у тренутку смрти оставиоца.

Када се након правноснажности решења којим је окончан оставински поступак пронађе део заоставштине¹⁵, могу настати различите

12 Видети: чл. 89 ст. 1 ЗВП-а.

13 Видети: чл. 87 ЗВП-а.

14 Видети: чл. 113 ЗВП-а.

15 Законодавац овде користи појмове „имовина“, „покретна имовина“... Сматрамо да је употреба појма „имовина“ неадекватна јер се имовина узима само за жива лица (овде се мисли на физичка, не и правна лица), док се термин заоставштина, као скуп свих права, обавеза, правних стања и правних моћи које су подобне и слободне за наслеђивање, увек узима за лице које је преминуло. Овај став је определио да се у раду употребљава термин

ИЗГРАДЊА ПРАВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

процесне ситуације. Ове ситуације регулисане су чл. 128 и чл. 130 ст. 2 ЗВП-а. Поступак суда биће другачији, у зависности од тога да ли је заоставштина расправљана или је поступак обустављен, да ли се накнадно пронађена заоставштина састоји из непокретности или само из покретних ствари, као и од чињенице да ли се неко од наследника у раније спроведеном поступку одрекао наслеђа.

Уколико се након правноснажности решења о наслеђивању или решења о испоруци пронађе део заоставштине за који се у тренутку доношења решења није знало да припада заоставштини, суд неће поново спроводити оставински поступак, већ ће донети решење којим ће накнадно пронађени део заоставштине расподелити на основу правноснажног решења о наслеђивању. Суд ће тако поступити само ако међу наследницима није спорно да ова добра улазе у заоставштину. Ново, тзв. допунско решење, не може се ни у чему разликовати од раније донетог решења. Накнадно пронађени део заоставштине распоредиће се у потпуности сагласно садржини мериторног решења о наслеђивању, не мењајући раније утврђена права и односе међу наследницима. Допунско решење мора бити идентично ранијем решењу и садржати исте наводе у погледу лица оглашених за наследнике, величине наследних делова, услова, рокова, налога... Законодавац се у овом случају држао принципа неопозивости једном дате наследничке изјаве о прихватању наслеђа, и није допустио наследницима да се одрекну новопронађеног дела заоставштине.

Међутим, ако су се у току оставинског поступка наследници споразумели о деоби и начину деобе заоставштине, суд ће, ипак, извршити распоред накнадно пронађеног дела заоставштине без обзира на овај споразум уколико међу санаследницима не постоји споразум о начину деобе новопронађеног дела заоставштине¹⁶.

Поставља се питање како ће суд поступити у случају када је лице, које је правноснажним решењем о наслеђивању оглашено за наследника, преминуло пре доношења допунског решења. Другим речима: да ли ће суд и у овом случају огласити за наследника преминуло лице, иако се ради о делу заоставштине који је том лицу за живота био непознат? О. Антић чврсто стоји на становишту да идентитет двају решења мора бити потпун

„заоставштина“. Правнотехнички појам „покретна имовина“ потпуно је погрешан јер покретне могу бити само ствари, никако имовина.

16 Видети: одлука Врховног суда Србије Рев. 444/85; Наведено према: В. Тодоровић, Р. Кулић, Наследно право и ванпарнични поступак у пракси, Закон о наслеђивању са објашњењима, Закон о ванпарничном поступку са објашњењима, Београд, 1997, стр. 498.

и да се у допунском решењу морају навести и наследници који више нису живи¹⁷. Сасвим супротно мишљење, поступајући као инстанциони суд, изнео је Окружни суд у Нишу¹⁸, образлажући своју одлуку тиме да покојно лице не може да буде наследник. Творац ЗВП-а очигледно није нашао потребним да се ова животна ситуација регулише процесним одредбама и на тај начин спрече непотребне грешке у раду судова и одуговлачење поступка. Вероватно је законодавац сматрао јасним материјалне наследноправне норме, које недвосмислено указују да лице које је надживело оставиоца (наравно, уз испуњење додатних услова који се траже за сваког наследника), стиче право на наслеђе¹⁹. Запањује погрешна одлука Окружног суда у Нишу који несумњиво није схватио суштину установе наслеђивања и тренутак преласка заоставштине са оставиоца на наследнике. То што је део заоставштине накнадно пронађен никако не значи да није постојао у часу отварања наслеђа. Напротив, он је постојао, само је суду, вероватно и наследницима био непознат. Лица која су оглашена за наследнике по решењу о наслеђивању морају то бити и у допунском решењу, јер и ово решење има декларативан карактер, те су наследници право наслеђа на накнадно пронађеном делу заоставштине такође стекли у моменту делације. Истоветност двају решења, дакле, не може се доводити у питање.

Може се догодити ситуација да се по правноснажности решења о наслеђивању међу санаследницима јави спор да ли новопронађена имовина представља део заоставштине оставиоца или не. Оставински суд, као ванпарнични, не би био надлежан да решава спорна чињенична питања међу санаследницима. Једино решење коме би могао да прибегне јесте да упути странке да спорна питања реше у парници. Сматрамо да би суд требао да на парницу упути ону странку која тврди да је новопронађена имовина у тренутку смрти припадала оставиоцу, јер је њено право мање вероватно, обзиром на то да у правноснажном решењу о наслеђивању спорни део заоставштине није расподељен²⁰. Све до

17 Видети: О. Антић, *op. cit.* стр. 377.

18 У предмету О. бр. 164/91 Општински суд у Нишу донео је допунско решење којим је накнадно пронађени део заоставштине расподелио супрузи оставиоца, која је правноснажним решењем оглашена за јединог наследника, а која је у међувремену умрла. Поступајући по жалби против наведеног решења, Окружни суд у Нишу је решењем Гж. 910/05 укинуо одлуку првостепеног суда због битне повреде ЗПП-а, из разлога што је у њему као наследник оглашено умрло лице. Извор: Архива Окружног суда у Нишу.

19 Видети: чл. 3 ст. 1 Закона о наслеђивању („Сл. гласник РС“, бр. 46/95 и 101/2003). У даљем тексту ЗОН.

20 На исти начин поступио је и Општински суд у Нишу у предметима О. бр. 2326/03 и О. бр. 1103/06. Извор: Архива Општинског суда у Нишу.

окончања парничног поступка оставински суд не би могао да донесе допунско решење, јер је доношење овог решења и његова садржина везана за пресуду парничног суда у спорној ствари. У пракси Општинског суда у Нишу оставља се рок од 30 дана да се парница покрене, а ако се то не учини суд ће поступак наставити, односно „расправиће накнадно пронађену имовину“²¹. Очигледно је да суд у овим случајевима примењује аналогију са ситуацијом када у току оставинског поступка дође до спора међу учесницима, па их суд упућује да спор реше у парници и истовремено застаје са поступком док не буде обавештен да је парница покренута. Чини нам се, ипак, да овде такве аналогије не може бити. Када се ради о спорној накнадно пронађеној имовини, оставински поступак је правноснажно већ окончан. Нема, дакле, места застајању, нити каснијем прекиду поступка уколико се парница покрене. Једноставно, када странка која је упућена на парницу њу не покрене, оставински суд не би био овлашћен да доноси било какво решење којим би одлучивао о спорној имовини. Он ће моћи даље да поступа само уколико је пресудом парничног суда одлучено да спорна имовина представља део заоставштине оставиоца и у том случају могао би само да донесе допунско решење. У супротном, једино што би оставински суд могао да уради јесте да одбије предлог за доношење допунског решења.

Закон о ванпарничном поступку (чл. 128 ст. 2 и 3) посебно и на другачији начин регулише ситуације када након смрти оставиоца заоставштина није расправљана, а након правноснажности решења којим је поступак за расправљање заоставштине обустављен буде пронађен део заоставштине. Законодавац је у овим ситуацијама предвидео дужност, односно могућност да се спроведе поступак за расправљање заоставштине у зависности од тога да ли се новопронађени део заоставштине састоји из непокретности или само из покретних ствари²².

Оставински суд ће *ex officio* спровести оставински поступак само ако се новопронађени део заоставштине састоји из непокретности. Наравно, оставилац мора бити укњижен као власник непокретности у земљишне књиге²³. Уколико се ради о покретним добрима, суд неће

21 Видети: решења Општинског суда у Нишу О. бр. 2326/03 и О. бр. 1103/06. Извор: Архива Општинског суда у Нишу.

22 Као накнадно пронађени део заоставштине сматра се све оно што је оставиоцу припадало у тренутку смрти а што није обухваћено решењем о наслеђивању, независно од тога да ли је до тога дошло услед пропуса суда или зато што је за овај део заоставштине суд сазнао тек након правноснажности решења.

23 Видети: Окружни суд, Београд, Гж. 8762/86, односно Врховни суд Србије Рев. 950/86; Наведено према: С. Вуковић, Коментар Закона о ванпарничном поступку, Београд, 2003, стр. 101.

покретати поступак по службеној дужности, већ ће поступати само ако захтев истакне неко од заинтересованих лица. Оваква законска формулација наводи на закључак да ће суд бити дужан да расправи накнадно пронађени део заоставштине који се састоји само из покретних ствари ако то захтева макар једно заинтересовано лице. На тај начин законом су постављени широки оквири подношењу ових захтева. Очигледно је намера законодавца била да тиме пружи заштиту лицима која имају било какав интерес да се расправи заоставштина конкретнoг оставиоца. Утисак је, међутим, да се приликом одређивања круга овлашћених субјеката отишло предалеко, јер ова лица не морају да имају наследноправне претензије према покретним стварима које су део заоставштине (нпр. повериоци оставиоца)²⁴. Због тога, оваква законска одредба делује непримерено, нарочито ако се узме у обзир одредба чл. 113 ст. 2 ЗВП-а којом је предвиђена обавеза суда да обустави оставински поступак ако заоставштину чине покретна добра, а ни једно од лица позваних на наслеђе не тражи спровођење оставинске расправе. Круг овлашћених подносиоца захтева овде је далеко ужи и ограничава се на лица која имају наследноправни интерес према конкретној заоставштини. Нејасно је због чега је законодавац у две сличне ситуације поступио различито и због чега, ако је циљ била заштита интереса лица која су ступала у имовинскоправне односе са оставиоцем, није допустио свим заинтересованим лицима покретање оставинског поступка пре доношења решења о обустави поступка. Очигледно је то плод недовољно систематичног рада приликом редиговања законског текста. Чини нам се да разлози правне сигурности опредељују да се законодавац требао држати првог решења и да овом питању треба дати ужи домет, односно предвидети ужи круг лица овлашћених на истицање захтева.

Подложно критици је и крутост решења нашег законодавца да оставински суд никада не поступа *ex officio* када накнадно пронађени део заоставштине чине само покретне ствари. Наиме, покретне ствари могу бити веома велике вредности, неретко веће и од вредности непокретности, тако да би ову ситуацију требало регулисати знатно еластичније. У овом погледу, боље решење садржи Закон о ванпарничном поступку Црне Горе²⁵ који поступање суда по захтеву заинтересованих лица предвиђа само у случају када су новопронађене покретне ствари мале вредности²⁶.

24 Видети више о томе: Н. Стојановић, Поступак за расправљање заоставштине у Закону о ванпарничном поступку Републике Србије, Зборник радова: Двадесет година Закона о ванпарничном поступку Републике Србије, Ниш, 2003, стр. 230-231.

25 „Сл. лист РЦГ“, бр. 27/2006. У даљем тексту ЗВПРЦГ.

26 Видети: чл. 140 ст. 4 ЗВПРЦГ.

Употребом овог правног стандарда законодавац је омогућио суду да у свакој конкретној ситуацији самостално процени да ли ће поступати по службеној дужности или не.

Посебна процесна ситуација наступа када су се у току правноснажно окончаног оставинског поступка један или више наследника одрекли наслеђа, а накнадно се пронађе део заоставштине. Поставља се питање да ли се дејство једном дате наследничке изјаве (како о прихватању, тако и о одрицању од наслеђа) протеже и на новопронађени део заоставштине. Наш законодавац овде предвиђа различита решења.

У случају када се неко од наследника раније одрекао наслеђа, суд ће га позвати ради давања наследничке изјаве у погледу накнадно пронађеног дела заоставштине. Уколико се на овом делу заоставштине прихвати наслеђа, суд ће упутити наследника да своје право оствари у парничном поступку²⁷. Позитивна наследничка изјава не дерогира првобитно дату изјаву којом се наследник одрекао наслеђа, тако да она производи дејство само у погледу касније пронађеног дела заоставштине. Истовремено, претходно дата изјава о одрицању од наслеђа тиче се само заоставштине обухваћене правноснажним решењем о наслеђивању. Разлози којима се у теорији оправдава оваква регулатива јесте што се наследник налазио у извињавајућој заблуди у погледу састава заоставштине у моменту давања раније наследничке изјаве²⁸.

Оваква одредба ЗВП-а, међутим, у директној је супротности како са основним начелима нашег наследноправног уређења, тако и са материјалноправним нормама којима су одређене карактеристике и дејства наследничке изјаве. Једном дата негативна наследничка изјава неопозива је, а одрицање од наслеђа не може бити делимично²⁹. Уз то, сматра се да наследник који се одрекао од наслеђа никада није ни био наследник³⁰. Поред тога, и изјава о пријему наслеђа неопозива је, а наследник се не може ни делимично примити наслеђа³¹. Оваква решења која садржи ЗОН јасна су и недвосмислена, а не могу ни бити другачија јер би била у директној колизији са начелима универзалне сукцесије и стицања заоставштине *ipso iure* који су темељ наследног права у нас. Наиме, лице постаје наследник у тренутку *delatio hereditatis* по сили закона, без обзира где се налази, да ли му је уопште позната чињеница смрти оставиоца,

27 Видети: чл. 130 ст. 2 ЗОН-а.

28 С. Сворцан, *op. cit.* стр. 267.

29 Видети: чл. 214 ст. 2 и 3 ЗОН-а.

30 Видети: чл. 213 ст. 3 ЗОН-а.

31 Видети: чл. 220 ст. 2 и 3 ЗОН-а.

састав заоставштине и др. Као универзалном сукцесору на њега прелазе сва наслеђивању подобна и за наслеђивање слободна права, обавезе, правна стања и правне моћи које су постојале у моменту смрти оставиоца (у целости или у одређеном делу). Али, како се ниједно лице не може принудити да буде наследник уколико то не жели, законом је допуштена могућност одрицања од наслеђа. Као што је наглашено, опредељење наследника је дефинитивно и недељиво, тако да он може добити само све или ништа. Могућност прихватања наслеђа на делу заоставштине за који је заинтересован, а одрицања на преосталом делу није правно могуће. Сходно томе, како је накнадно пронађени део заоставштине у време отварања наслеђа чинио нераскидиву целину са осталим деловима заоставштине, неприхватљиво је дозволити наследнику да се наслеђа прими само на овом делу заоставштине³².

Из саме законске формулације нејасно је да ли је, када говори о одрицању од наслеђа у оставинском поступку, законодавац имао у виду само негативну наследничку изјаву или је њој уподобио изјаву о одрицању од наслеђа у корист санаследника. Ово су два сасвим различита наследноправна института, јер је изјава о одрицању од наслеђа у корист другог наследника по својој природи изјава о пријему наслеђа и уступању наследног дела неком од санаследника, а на односе између уступоца и пријемника примењују се правила о поклону³³. Очигледно је да би се тумачењем ових одредби могло доћи до различитих решења, што опет може изазвати и различито поступање судова у истоветним ситуацијама. За разлику од нашег законодавца, Закон о наслеђивању Републике Хрватске³⁴ у процесном смислу изједначио је изјаву о одрицању од наслеђа са изјавом о одрицању у корист санаследника³⁵, тако да у оба случаја постоји обавеза на страни суда да у погледу новопронађеног дела заоставштине од наследника узме нову наследничку изјаву.

Пођемо ли од духа одредбе коју садржи ЗВП, а која има за циљ да се наследнику, који својом вољом није добио ништа из заоставштине, ипак омогући да наследи накнадно пронађени део заоставштине, мишљења смо да се решење хрватског законодавца може прихватити. У том смислу, док је на снази критикована одредба ЗВП-а, судови би у обе ситуације требали да од наследника захтевају да се изјасне у погледу овог дела заоставштине.

32 Више о томе: Н. Стојановић, *op. cit.* стр. 229.

33 Видети: чл. 216 ЗОН-а.

34 „Народне новине“ бр. 48/03 и 163/03. У даљем тексту ЗОНРХ.

35 Видети: чл. 132 ст. 1 ЗОНРХ.

Овде треба указати на могућност разних злоупотреба од стране наследника. Наиме, наследници могу свесно пред судом прећутати постојање одређених ствари и права из заоставштине, а суду презентовати само онај део за који нису заинтересовани (нпр. јер је оптерећен разним теретима). Понашање наследника може ићи толико далеко да се у случају презадужене заоставштине одрекну од наслеђа у корист неког од санаследника који жели да се прими наслеђа, или да се одрекну у корист Републике Србије, као последњег и принудног наследника који се не може одрећи наслеђа³⁶. Након правноснажности решења о наслеђивању суду би презентовали „накнадно пронађени део заоставштине“ у погледу кога би, без икаквих законских сметњи, могли да дају изјаву о пријему наслеђа. Оваквом злоупотребом права, наследници би себи на противправан начин прибавили имовинску корист. Стога, неопходно је да судови воде рачуна о реалној могућности наступања оваквих ситуација.

Правно-техничко решење нашег законодавца, који је случај ранијег одрицања од наслеђа регулисао у оквиру чл. 130 ЗВП-а, који у ст. 1 предвиђа поступак суда у случају када се накнадно појави наследник који није учествовао у оставинском поступку, свакако није најсрећније. Разлог томе је што се наследник који је био учесник оставинског поступка и који се одрекао наслеђа никако не може изједначити са наследником који уопште није учествовао у поступку за расправљање заоставштине. По природи ствари, ову одредбу би требало унети у чл. 128 који регулише поступак суда када се накнадно пронађе непознати део заоставштине. Потврду оваквом становишту налазимо у сличним решењима које садрже ЗВПРЦГ³⁷ и ЗОНРХ³⁸. Приликом нове редакције ЗВП-а ову напомену свакако би требало имати у виду³⁹.

Када наследник који се раније одрекао наслеђа накнадно да позитивну наследничку изјаву, оставински суд неће поново спровести поступак да би расправио новопронађени део заоставштине, већ ће упутити наследника да своја права оствари у парничном поступку. Тужбом се тражи утврђење права тужиоца на накнадно нађеном делу

36 Видети о томе Решење Општинског суда у Сврљигу О.бр. 96/03 и Решење Округног суда у Нишу Гж. 1958/03. Извор: Архива Округног суда у Нишу.

37 Видети: чл. 140 ст. 2 ЗВПРЦГ.

38 Видети: чл. 134 ст. 1 ЗОНРХ.

39 Овакво решење законодавца имало је негативне реперкусије на поступање судова јер је било ситуације када су судови примењивали само одредбе чл. 128 и доносили допунско решење, превидевши обавезу да узму нове наследничке изјаве од наследника који су се првобитно одрекли наслеђа. Видети нпр. о томе: Решење Округног суда у Београду, Гж. 194/95. Наведено према: В. Тодоровић, Р. Кулић, *op. cit.*, стр. 502.

заоставштине, а тужбени захтев усмерава се против лица која су правноснажним решењем о наслеђивању оглашена за наследнике. Овакво решење круна је потпуно погрешног става које је законодавац заузео регулишући ово питање. Пре свега, већ су наведени разлози због којих је узимање нове наследничке изјаве парадоксално јер је противно одредбама ЗОН-а. Затим, уколико се и прихвати такво решење, разлози ефикасности, економичности пружања судске заштите указују да је покретање парничног поступка нецелисходно. Парнични поступак, иако најпотпуније регулисан грађански судски поступак који гарантује највиши степен правне заштите странкама, спор је и скуп. Услед тога постоји реална опасност да наследник изгуби економски интерес да своја права оствари у парници, јер решавање спора може дуго потрајати. И на крају, у оваквим ситуацијама најчешће нема ничег спорног, а пошто је постојање спора есенција вођења парничног поступка, овакво решење губи свој *ratio*. Наиме, овде нити је спорно да је лице постало наследник оставиоца у часу његове смрти, није спорно ни да је он то својство изгубио давањем негативне наследничке изјаве, а најчешће му се од стране оглашених наследника не оспорава ни право наслеђа на накнадно пронађеном делу заоставштине (када већ ЗВП дозвољава такву могућност). Уколико би се око неког од ових питања јавио спор, једини надлежан за решење спора био би парнични суд. У свим осталим случајевима очигледно је да је вођење парничног поступка потпуно непотребно.

Два су могућа решења којима законодавац може да прибегне. Прво, оставински суд у случају накнадно пронађеног дела заоставштине може бити овлашћен да наследника који се одрекао наслеђа само обавести о томе, а на њему је да у парничном поступку, тражећи поништај изјаве о одрицању од наслеђа (због заблуде о саставу заоставштине или услед преваре) оствари своје наследноправне интересе⁴⁰. Или, уколико се остане при ставу да наследник накнадно може дати позитивну наследничку изјаву, потребно је олакшати правни пут остваривања наследних права и омогућити поновно расправљање накнадно пронађеног дела заоставштине у оставинском поступку⁴¹. Допуштањем понављања оставинског поступка

40 Н. Стојановић, *op. cit.*, стр. 229.

41 Овакво решење предвиђа Закон о ванпарничном поступку Црне Горе (чл. 140 ст. 2). Иако ЗОНРХ не прецизира ову ситуацију, водећи теоретичари наследног права у Хрватској стоје на становишту да би у овом случају оставински суд требао донети ново решење о наслеђивању којим би права на накнадно пронађени део заоставштине утврдио уважавајући нове диспозиције наследника. Видети о томе: Ј. Црнић и др., *Ново наследноправно уређење*, Загреб, 2003, стр. 233.

права наследника била би остварена на знатно бржи и једноставнији начин, што је у духу права на суђење у разумном року.

б) Накнадно пронађено завештање

Закон о ванпарничном поступку посебну пажњу посвећује ситуацији када по правноснажности решења о наслеђивању или решења о испоруци буде пронађено завештање, без обзира да ли је решење засновано на одредбама о законском или завештајном наслеђивању. Када се појави ново завештање суд ће то завештање прогласити сходно чл. 106, 107 и 108 ЗВП-а и, уколико то није оставински суд, доставити га надлежном суду за расправљање заоставштине, а препис задржати. Оставински суд неће заоставштину поново расправљати већ ће обавестити сва заинтересована лица о чињеници проглашења завештања и упозорити их да своја права могу остварити у парничном поступку⁴².

Завештање у нашем праву, начелно, представља најјачи правни основ за наслеђивање. Зато је и чињеници накнадног појављивања завештања дат посебан значај. Услед тога, законодавац је омогућио свим заинтересованим лицима⁴³ да, без обзира на постојање правноснажног решења, своја права из завештања остваре, одредивши се још једном за дужи и сложенији пут - парницу. Сматрамо да у случају када међу свим заинтересованим лицима нема спора у погледу пуноважности завештања не постоји сметња да оставински суд, након скидања клаузуле правноснажности са првог решење, донесе ново решење о наслеђивању којим ће заоставштину расподелити саобразно последњој вољи завештаоца. На тај начин ново решење би заиста одсликало ситуацију каква је била у часу отварања наслеђа⁴⁴. Уколико би међу заинтересованим лицима дошло до спора, што је свакако у пракси најчешћи случај, парница би била једино решење. У улози тужиоца могу се наћи различита лица, а по природи ствари то би били они који су завештањем добили веће наследне делове или друга права која не би имали по решењу о наслеђивању или лица којима по правноснажном решењу не припадају никаква права.

42 Видети: чл. 129 ЗВП-а.

43 Под појмом „заинтересована лица“ треба разумети како учеснике у ранијем оставинском поступку, тако и лица која су завештањем оглашена за наследнике, испорукопримце, кориснике налога...

44 Тиме би се избегло неподударање стварне и правне истине (правно је истинито само оно што је правноснажно утврђено), што је у крајњој линији и циљ судске заштите.

Треба нагласити да завештајни наследник може захтевати наслеђе иако је у оставинском поступку, знајући за постојање завештања или његову садржину, изјавио да пристаје да се наслеђе расправи по закону, ако је та изјава дата зато што завештање није могао пронаћи⁴⁵. Међутим, ако је наследник у време расправљања заоставштине знао да завештање постоји, а у намери спречавања остварења последње воље завештаоца сакрио завештање, сходно чл. 4 ст. 1 тач. 3 ЗОН-а биће недостојан за наслеђивање. Због тога он неће моћи да у парничном поступку оствари свој наследноправни захтев.

в) Накнадно појављивање наследника

Правноснажно оставинско решење има своје субјективне и објективне границе. У субјективном смислу решење о наслеђивању производи дејство само према лицима која су учествовала у поступку за расправљање заоставштине. Једино су ова лица везана решењем. Сва остала лица која имају наследноправне претензије према заоставштини могу своја права остварити у парници⁴⁶.

Када се по правноснажности решења о наслеђивању или решења о испоруци појави лице које није учествовало у оставинском поступку а које полаже право на заоставштину као наследник, оставински суд ће то лице упутити да своја права оствари у парничном поступку⁴⁷.

Овде се ради о лицу које није решењем оглашено за наследника из различитих разлога. Може се догодити да то лице није било познато осталим наследницима⁴⁸, или да је било познато али да је његово постојање суду остало непознато, а може се радити и о лицу које је проглашено за умрло па се накнадно појави живо. Као накнадно појављени наследник не сматра се лице које се одрекло наслеђа, јер је било учесник оставинског поступка.

Образложења дата у погледу могућности и испуњености услова за обнављање оставинског поступка сматрамо да стоје и овде.

45 Решење Првог општинског суда у Београду, О. бр. 990/94 и решење Округног суда у Београду Гж. бр. 3105/95.

46 Видети: решење Врховног суда Србије, Гзз. бр. 3/84. Наведено према: С. Вуковић, *op. cit.*, стр. 102.

47 Видети: чл. 130. ст 1 ЗВП-а.

48 Овде се најчешће ради о ванбрачном детету. Такву ситуацију нпр. имамо у предметима Општинског суда у Нишу О. бр. 2088/04 и О. бр. 1480/06. У предмету О. бр. 2088/04 Општински суд у Нишу упутио је кћер оставиоца да у парничном поступку докаже да је уговор о доживотном издржавању без правне важности, обзиром да је овим уговором обухваћена целокупна заоставштина оставиоца.

г) Постојање услова за понављање поступка по правилима парничне процедуре

Разлози за понављање парничног поступка такстативно су предвиђени чл. 422 ЗПП-а⁴⁹. Већина ових ситуација може наступити и у поступку за расправљање заоставштине. Када се у овом поступку догоди случај који представља разлог за понављање поступка по одредбама ЗПП-а, оставински поступак се, ипак, неће поновити, већ странке своја права могу остварити само у парници⁵⁰.

Према важећим одредбама ЗВП-а, дакле, у свим случајевима када је могуће истаћи наследноправне захтеве након правноснажности оставинског решења, предвиђено је да се они могу остварити само у парничном поступку. Понављање поступка, као ванредно правно средство, није предвиђено ЗВП-ом⁵¹. Стога се и намеће питање какво дејство пресуда парничног суда може имати према правноснажном решењу о наслеђивању и да ли је потребно након правноснажности пресуде на темељу ње спровести нови оставински поступак. У теорији се износе два опречна мишљења. Према првом, парнични поступак представља инструмент допуне оставинског поступка и има улогу корективног

49 То су следећи разлози: 1) ако којој странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања није била дата могућност да расправља пред судом; 2) ако је у поступку као тужилац или туженик учествовало лице које не може бити странка у поступку, или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку уколико вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено; 3) ако се одлука суда заснива на лажном исказу сведока или вештака; 4) ако се одлука суда заснива на исправи која је фалсификована или у којој је оверен неистинит садржај; 5) ако је до одлуке суда дошло услед кривичног дела судије, односно судије-поротника, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или ког трећег лица; 6) ако странка стекне могућност да употреби правноснажну одлуку суда која је раније међу истим странкама донета о истом захтеву; 7) ако се одлука суда заснива на другој одлуци суда или на одлуци неког другог органа, а та одлука буде правноснажно преиначена, укинута, односно поништена; 8) ако је накнадно пред надлежним органом правноснажно решено претходно питање на коме је одлука заснована; 9) ако странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла бити донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку и 10) ако је, по правноснажно окончаном поступку пред домаћим судом, Европски суд за људска права донео одлуку о истом или сличном правном основу против Србије и Црне Горе.

50 Видети: чл. 131 ЗВП-а.

51 Видети: чл. 29 ст. 2 ЗВП-а.

поступка. Пресудом коју доноси парнични суд делимично или у потпуности мења се раније донето решење о наслеђивању и она има декларативно и ретроактивно дејство (јер се заснива на чињеницама које су постојале у моменту смрти оставиоца)⁵². Према другом мишљењу, у овим парницама не може се поново расправљати заоставштина, већ се само одлучује о конкретном захтеву странака међу којима постоји спор⁵³.

Закон о ванпарничном поступку ствара привид да је прећутно могућа корективна улога пресуда парничног суда, јер ниједном одредбом не предвиђа даље поступање оставинског суда након правноснажности пресуде. Врховни суд је, са друге стране, примењујући процесна правила заузео становиште да законом није прописана могућност да парнични суд својом пресудом стави ван снаге правноснажно решење о наслеђивању јер се ради о две судске одлуке које су донете у различитим поступцима⁵⁴, а које налазимо исправним. Чини се да ће у оваквим ситуацијама бити неминовно да оставински суд у обновљеном поступку изврши распоред заоставштине на темељу пресуде парничног суда јер парнични суд нема процесне инструменте да спроведе практично нови оставински поступак и изврши распоред заоставштине. Предмет расправљања и предмет одлучивања парничног суда у потпуности је одређен садржином тужбеног захтева.

На крају ваља истаћи да сваки учесник оставинског поступка може и након правноснажности решења оставинског суда тужбом тражити ствар која је била предмет заоставштине, уколико се тужбени захтев заснива на праву својине или неком другом правном основу независно од права на наслеђе⁵⁵.

Застарелост наследноправних захтева

У циљу успостављања правне сигурности и извесности у правном промету законом су прописани различити рокови у којима титулари права могу тражити правну заштиту и утврђење својих права пред надлежним органима.

52 С. Сворцан, *op. cit.*, стр. 269; Д. Живојиновић, Реституција имовине и оставински поступак, Правни живот бр. 3-4/2002, стр.165.

53 Ђ. Павић, Расправљање оставине кад има некретнина које су биле ванкњижно власништво оставитеља, Гласник бр. 5/57, стр. 24.

54 Видети: одлуку Врховног суда Србије, Рев. 4229/98. Наведено према: Т. Крсмановић, Актуелна судска пракса из наследног права, Београд, 2002, стр. 272.

55 Правно схватање Врховног суда Србије од 18. октобра 1979., одлука Врховног суда Србије, Рев. 244/81; Решење Окружног суда у Приштини, Г.ж. бр. 871/93.

ИЗГРАДЊА ПРАВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Закон о наслеђивању Србије из 1974. године прописивао је рокове застарелости наследноправних захтева. Сходно чл. 139 овог закона наследник је имао право да свој захтев истакне у субјективном року од две године од дана сазнања за неку од чињеница која је основ захтева (нпр. за накнадно пронађено завештање) и објективном року од 10 година за савесне држаоце, односно 20 година за несавесне држаоце ствари из заоставштине. Објективни рокови за законске наследнике почињали су да теку од тренутка отварања наслеђа, а за завештајне наследнике од момента проглашења завештања. Међутим, како је право универзалног сукцесора апсолутне природе, оно не би требало да застарева. Због тога је нови ЗОН одступио од овакве регулативе, те он не предвиђа никакве рокове за застарелост наследноправних захтева. Начелно, ови захтеви могли би се истаћи било када. Ипак, како од тренутка правноснажности решења о наслеђивању до тренутка подизања наследничке тужбе може протећи дуг временски период, ЗОН је, без обзира што право наследника да захтева заоставштину не застарева, предвидео да се тиме не дира у правила о одржају, стицању од невласника и у правила о застарелости потраживања⁵⁶, из разлога правне сигурности.

Закључак

Идеја законодавца да, регулисањем специфичних ситуација које су карактеристичне само за оставински поступак омогући заинтересованим лицима да остваре своје наследноправне захтеве након правноснажности решења о наслеђивању, свакако је за похвалу. Међутим, реализација те идеје, изражена кроз не баш најбоља решења садржана у Закону о ванпарничном поступку, мора да истрпи критику. Критика се може упутити са аспекта судске праксе, такође и са чисто теоријског становишта. Дугогодишња пракса судова у примени наведених одредби несумњиво указује на недоследност у одређеним законским решењима, понекад и њихову контрадикторност и нелогичност, што је за последицу имало различито поступање судова у конкретним ситуацијама. Емпиријско истраживање спроведено у Општинском суду у Нишу, које је обухватило оставинске предмете у периоду 2003-2007. година, као и анализа доступне судске праксе у овој области недвосмислено указују на то. Теоријски посматрано, поједине одредбе ЗВП-а директно су супротне основним начелима на којима је утемељено наследно право, као и супстанцијалним нормама садржаним у Закону о наслеђивању. Извесна решења супротна су начелу ефикасности и економичности судске заштите,

⁵⁶ Видети: чл. 221 ЗОН-а.

нецелисходна су, а могу бити и изразито неправична за неку од странака јер јој онемогућавају право на суђење у разумном року, не штите савесну странку и пружају могућност за разне злоупотребе.

Осим критике решења којима је прибегао законодавац у раду су изнети предлози за измену законског текста у овој материји. Кроз упоредноправни приказ настојало се указати и на поједина добра решења других законодавстава која би евентуално требало прихватити. Изведен је закључак да допунско решење, којим се расподељује накнадно пронађени део заоставштине, мора бити у потпуности идентичан правноснажном решењу о наслеђивању, без обзира да ли је лице које је оглашено за наследника у међувремену преминуло или не. Истакнуто је да би суд *ex officio* требао да поступа не само у случајевима када накнадно пронађени део заоставштине чине само непокретности, већ и када се ради о покретним стварима веће вредности. По захтеву овлашћених лица оставински суд би требао поступати само када се ради о покретним стварима мање вредности, с тим што би круг овлашћених подносилаца захтева требало редуковати на лица која имају наследноправне интересе.

Оштро је изложено критици решење законодавца по коме се лице, које се одрекло наслеђа у оставинском поступку, позива ради давања нове наследничке изјаве на накнадно пронађеном делу заоставштине. Овакве одредбе у директној су противречности са одредбама ЗОН-а о неопозивости и недељивости једном дате наследничке изјаве, и као такве су неприхватљиве. Изнета су и два могућа решења којима законодавац може да прибегне. Прво, омогућавање наследнику који се одрекао од наслеђа да у парничном поступку, тражећи поништај изјаве о одрицању од наслеђа (због заблуде о саставу заоставштине или других мана воље) оствари своје наследноправне интересе. Друго, уколико се остане при ставу да наследник накнадно може дати позитивну наследничку изјаву, потребно је омогућити расправљање накнадно пронађеног дела заоставштине у оставинском поступку, наместо покретања парнице.

Посебан акценат стављен је на потребу допуштања понављања оставинског поступка, као ванредног правног средства, што је покушано да се поткрепи адекватном аргументацијом. Изнет је став да би се понављањем поступка за расправљање заоставштине, уз испуњење одређених услова, значајно убрзало пружање правне заштите процесним субјектима чиме би се избегло вођење гломазног и скупог парничног поступка. Разматрана је и могућност корективног дејства пресуде парничног суда на решење о наслеђивању и констатовано је да таквог непосредног дејства не може бити јер се ради о два различита, паралелна

ИЗГРАДЊА ПРАВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

система правне заштите (парнични и ванпарнични поступак), тако да је потребно да се новим решењем о наслеђивању изнова распореди заоставштина на темељу донете пресуде. Управо из ових разлога неопходно је приликом измене постојећег или доношења новог закона разрешити дилеме које несумњиво постоје о назначеним питањима.

Novak Kostić, LLB
Junior Assistant
Faculty of Law, University of Niš

**EXTRAORDINARY LEGAL REMEDIES SUI GENERIS
APPLICABLE AGAINST THE ENFORCEABLE DECISION IN
SUCCESSION**

Summary

The mechanism of controlling the legality of enforceable judicial decisions reached in certain non-litigious matters comprises a corpus of extraordinary legal remedies envisaged in the Non-litigious Procedure Act. In the probate procedure, being a non-litigious procedure par excellence, the legislator has explicitly excluded the application of some extraordinary legal remedies; however, in addition to a series of standard extraordinary legal remedies encountered in other non-litigious proceedings, the legislator has asserted certain legal remedies which are a distinctive characteristic of probate procedure only. Namely, those are the succession claims submitted after the judicial decision on succession has become enforceable; these claims are appropriated by the circumstances that occurred following the enforceability of the probate court decision, whereby the probate procedure is resolved on the merits of the case. In this paper, the author focuses on the so-called extraordinary legal remedies sui generis, which are a specific subsystem in the legal framework of extraordinary legal remedies applicable against the enforceable probate court decision, and discusses the mode and possibility of their application, the scope and significance of their effect.

Key words: extraordinary legal remedies sui generis, judicial decision on succession, Non-litigious Procedure Act